

9. fejezet

Klinikai parazitológia

Írta Sréter Tamás

A vizsgálatok jelentősége

A parazitológiai vizsgálatok fontos szerepet töltenek be az emésztőszervi, a légzőszervi, a vérképző rendszert érintő betegségek és a bőrbetegségek kórjelzésében.

A parazitológiai vizsgálatok a vizsgált minta alapján három nagy csoportba sorolhatók:

- a bélsár vizsgálata,
- a vér vizsgálata,
- a bőr vizsgálata.

Az egyes minták vizsgálómódszereinek ismertetését állatfajonkénti határozókulcsok és azokhoz kapcsolódó ábrák követik (☞ 376–382. o.), amelyek segítséget nyújtanak a parazitológiai vizsgálatokban kevésbé jártas gyakorló állatorvosoknak. Nem foglalkozunk a madarak diagnosztikájával, így a madarak parazitózisainak kórjelzésére sem térünk ki.

A PARAZITOLÓGIAI LABORATÓRIUM FELSZERELÉSE

Műszerek/készülékek: centrifuga (2000 1/min fordulatszámú is kielégítő), mikroszkóp (immerziós objektívvel, legalább 1000×-es nagyítású), sztereomikroszkóp, hűtőszekrény.

Eszközök: Petri-csészék, 1 l-es főzőpoharak, mérőhengerek, sűrűségmérő, centrifugacsövek, csiszolt végű üvegbotok, teaszűrők, tálkák, csúcsos fenekű poharak, nejlon- vagy selyemszíták (15 × 15 cm), 1 ml-es pipetták, kémcsövek, kémcsőállvány, kémcsőfogó, tárgylemezek (csiszolt szélű is), fedőlemezek, finom csipesz, Bunsen-égő, lupe, okulár- és objektmikrométer.

Vegyszerek és egyéb anyagok

- A következő dúsítófolyadékok valamelyike:
  - ♦ tömény magnézium-szulfát-oldat ($\delta = 1,25$). *Készítése:* 1 liter forrásban lévő vízben 920 g magnézium-szulfátot oldunk fel. Általános dúsító;
  - ♦ Flotol-oldat ($\delta = 1,32$): tömény magnézium-szulfát-oldat, amely 2% kálium-bikromátot tartalmaz. *Készítése:* 600 g kristályos magnézium-szulfáthoz 400 ml vizet adunk, és felforraljuk. Forrás közben késhegynyi adagokban 20 g kristályos kálium-bikromátot adunk hozzá, majd felforralás után az oldatot hagyjuk kihűlni. Megbízható általános dúsító, lassan kristályosodik;
  - ♦ Breza-féle dúsító ($\delta = 1,30$): 3 rész telített magnézium-szulfát-oldat (*készítése:* 1 liter forró vízben 1 kg magnézium-szulfátot oldunk fel), 3 rész nátrium-tioszulfát-oldat (*készítése:* 1 liter forró vízben 2 kg nátrium-tioszulfátot oldunk fel).

rium-tioszulfátot oldunk fel) és 1 rész víz. Megbízható általános dúsító, lassan kristályosodik.

Az oldatok sűrűségének méréséhez a vizsgálandó oldatot mérőhengerbe töltjük, óvatosan beleengedjük a sűrűségmérőt (olyan méréstartományú aerométert, amelyik szabadon lebeg a folyadékban), és a skálán a folyadékfelszín magasságában leolvassuk a sűrűségértéket. Amennyiben szükséges, az oldatok víz hozzáadásával hígíthatók;

- fukszin- (vagy) metilénkékoldat. *Készítése:* 1 g kristályos, bázikus fukszint 10 ml alkoholban feloldunk, majd hozzáadunk 90 ml vizet, és összerázzuk;
- hígított Lugol-oldat. *Készítése:* 1 g jódot és 2 g kálium-jodidot oldunk 500 ml vízben;
- homok;
- tömény metil-alkohol;
- etil-alkohol, 70%-os;
- Giemsa-oldat;
- kálium- vagy nátrium-hidroxid-oldat, 10%-os;
- laktofenol. *Készítése:* 2 rész glicerint, 1 rész desztillált vizet, 1 rész kristályos karbolsavat és 1 rész tejsavat összekeverünk;
- élettani konyhasóoldat;
- desztillált víz;
- immerziós olaj (cédrusolaj).

A bélsár vizsgálata

A bélsár fontosabb *vizsgálómódszerei* a következők:

- makroszkópos módszerek;
- mikroszkópos módszerek (felszindúsítás, ülepítéssel dúsítás, lárvaz izolálás).

A vizsgálatokról általában

Bélsármintavétel

A bélsármintát egyedileg, lehetőleg a végbélből vegyük. Ha erre nincs lehetőség, akkor a mintát frissen ürített bélsár közepéből is vehetjük. Szarvasmarha, ló esetében legalább 10 g, más állatfajok bélsarából legalább 5 g mennyiséget gyűjtsünk.

A mintáról általában

Ha több egyedről veszünk mintát, a két mintavétel között mindig mossunk kezet, és mossuk el a mintavevő eszközt (keresztiszennyezés). A mintát helyezzük jól záródó műanyag tégelybe vagy zacskóba, ami megakadályozza a minta kiszáradását.

Állományszintű vizsgálat esetén kor-, ill. hasznosítási csoportonként az állatok 10%-ából, de legalább 10 állatból vegyünk egyedileg bélsarat. Gondoskodjunk a minták egyedi, az állatok azonosítását lehetővé tévő jelöléséről.

A bélsárminta tárolása, szállítása

A mintákat a feldolgozásig a peték embrionálódásának és a lárvák kikelésének gátlása céljából helyezzük minél előbb *hűtőszekrénybe* (ne fagyasszuk), vagy *azonnal dolgozzuk fel*.

Ha a mintákat más laboratóriumba (diagnosztikai intézetbe) küldjük vizsgálatra, akkor megfelelő kísérőirattal (a beküldő neve, címe, telefonszáma, a mintavétel időpontja, az állat faja, kora, azonosító jele, kórelőzményi adatok, milyen irányú vizsgálatot kérünk) hűtőtáskába téve, azonnal juttassuk el a vizsgálóhelyre.

A BÉLSÁR MAKROSKÓPOS VIZSGÁLATA

A bélsárral spontán ürülő férgek (pl. orsóférgesek) és féregízek (pl. *Taenia*-, *Dipylidium*-, *Moniezia*-ízek), légylárvák (pl. *Gasterophilus*-lárvák) egy része szabad szemmel is felismerhető.

A vizsgálat menete

A kisebb méretű férgek (pl. fiatal bendőmétélyek), ill. féregízek (pl. *Echinococcus*-ízek) kimutatása céljából célszerű a bélsarat finom szűrőn átmosni. A szűrőn fennakadt féregket és bélsárrészeket élettani NaCl-oldattal Petri-csészébe mosva, sötét alap fölött sztereomikroszkóppal vizsgáljuk.

A vizsgálat előkészítésére alkalmas a *derítés* is. Ilyenkor a bélsarat vízsugárral nagyméretű főzőpohárba mossuk, a vízzel alaposan elkeverjük, majd néhány percig ülepítjük, a felső 2/3 részt leöntjük, vízzel újra feltöltjük, elkeverjük, és ismét ülepítjük. Ezt mindaddig ismételjük, amíg vizsgálható tisztaságú üledéket kapunk. Ezt követően az üledéket az előbbieken leírt módon vizsgáljuk.

A mételemek, galand- és fonálféregrendszer meghatározásához esetenként szükség van azok átvilágítására. Ehhez először a férgeket élettani NaCl-oldatban mossuk, majd fixálóoldatba (pl. 70%-os etil-alkohol, 4–5%-os formaldehidoldat) tesszük. Néhány órás fixálást követően a férgeket laktofenolba helyezzük. A férgek a méretüktől függő idő alatt áttetszővé válnak, és belső szerkezetük fénymikroszkóppal jól tanulmányozható. Az áttetszővé tett férgek szükség esetén visszahelyezhetők a fixálóoldatba.

A BÉLSÁR MIKROSKÓPOS VIZSGÁLATA

Bevezető A belső élősködőkkel való fertőzöttség megállapítására igénybe vehetők kvalitatív és kvantitatív ovoszkópiás, ill. larvoszkópiás módszerek. A következőkben csak a legfontosabb, a napi rutindiagnosztikában leggyakrabban használt kvalitatív (szemikvantitatív) módszereket, így

- a felszindúsítást,
- az ülepítéses dúsítást és
- a lárvaizolálást, valamint
- a vizsgálat során esetenként szükséges mikroszkópos mérést ismertetjük.

FELSZINDÚSÍTÁS

A felszindúsítás elsősorban az *oocysták*, a *galand-* és a *fonálféregpeték* kimutatását segíti. A felszindúsításra számos kvalitatív (Sheather-dúsítás, Vajda-féle glicerines dúsítás stb.) és kvantitatív (McMaster-féle) módszert dolgoztak ki. A következőkben egy olcsó, egyszerűen kivitelezhető és megbízható módszert ismertetünk.

A vizsgálat menete A vizsgálandó bélsarat (3–5 g) üvegbottal való keverés közben teaszűrőn át mossuk egy kis tálkába, annyi dúsítófolyadék lassú hozzáadásával, amennyi egy centrifugacső megtöltéséhez kell. Felkeverés után az így keletkezett bélsárszuszpenziót átöntjük egy centrifugacsőbe, 2–3 percig 1500 1/min fordulatszámon centrifugáljuk. Ezután a folyadékoszlop felszínét óvatosan megérintjük egy csiszolt végű üvegbottal, és a cseppet átvisszük egy zsírtalanított tárgylemez közepére. A cseppet fedőlemezzel fedjük, a párolgás ellensúlyozására egy csepp vizet teszünk a fedőlemez széléhez, és 100×-os nagyítással fénymikroszkóppal vizsgáljuk. A mikroszkópos vizsgálat során egyetlen látóteret se hagyjunk ki a vizsgálatból.

Hibaforrás. A felszindúsítás eredményének elbírálását gyakran zavarja a dugó-

képződés, azaz a folyadékoszlop tetején a bélsárrészek tömörülése. A dugóképződés oka lehet, hogy a bélsár túl száraz vagy túl zsíros.

A dugóképződés megelőzése. A dugóképződés esélye csökkenthető, ha a száraz bélsarat a dúsítás előtt egy óráig vízben áztatjuk, ill. a zsíros bélsarat egy kávéskanálnyi homokkal és néhány ml dúsítófolyadékkal összekeverjük, majd 10 ml dúsítófolyadékkal szitán átmoszuk, és ezt követően centrifugáljuk.

- ☺ Az egész mintában nincs pete/oocysta/cysta – negatív.
- ☹ Az egyszerű negatív vizsgálati eredmény nem jelent parazitamentességet, mert a fertőzöttség prepatens szakban lehet (nincs még ivari produktum a bélsárban), ill. egyes parazitózisok esetén az ivari produktumok szakaszosan (pl. giardiosis) vagy „csomókban” (pl. galandférgesség) ürülnek.
  - Az egész mintában kevés pete/oocysta/cysta – enyhén fertőzött (szokásos jelölés: +);
  - látóterenként kevés pete/oocysta/cysta – közepesen fertőzött (++);
  - látóterenként sok pete/oocysta/cysta – erősen fertőzött (+++).

Értékelés
(elbírálás)

ÜLEPÍTÉSES DÚSÍTÁS

Az ülepítéssel dúsítást elsősorban a *mételypeték* kimutatására használjuk. Az ülepítéssel dúsításra számos kvalitatív és kombinált módszert (Teleman-féle eljárás, Majoros módszere stb.) dolgoztak ki. Közülük az olcsó és egyszerű Benedek-féle ülepítéssel dúsítást ismertetjük.

A Benedek-féle ülepítéssel dúsítás. A vizsgálandó bélsarat (bogyós 3 g, pépes 6 g) kb. 30 ml vízben beáztatjuk, és alaposan elkeverjük. A vizes bélsárszuszpenziót csúcsos fenekű pohár fölé helyezett, sűrű szövésű teaszűrőn csapvízzel, folyamatos kevergetés mellett átmoszuk. Az így keletkezett szuszpenziót 3 percig ülepítjük, majd a felülúszót leöntjük, a poharat csapvízzel újra feltöltjük, a tartalmát elkeverjük, és 3 percig ülepítjük. Újbóli leöntés után az üledéket felrázzuk, és átöntjük egy kémcsőbe, amelyet csapvízzel feltöltünk, majd 3 percig ülepítünk. A felülúszót ismét leöntjük, 1–2 csepp metilénkék vagy fukszinoldat hozzáadásával az üledékben lévő bélsárrészeket kontrasztfestjük, majd újbóli felöntés és 3 perces ülepítés után az üledéket a pohár legmélyebb pontjáról egy, a vízbe merített, a vékonyabb végén befogott, 1 ml-es pipetába sodortatjuk, és tárgylemezre visszük. A mintát szélesztjük, és lefedés nélkül, 100×-os nagyítással fénymikroszkóppal vizsgáljuk.

A vizsgálat
menete

Az ülepítéssel dúsítás meglehetősen érzéketlen, így az enyhén fertőzött állatok kiszűrésére nem alkalmas.

LÁRVAIZOLÁLÁS

A lárvaizolálást a napi rutindiagnosztikában a kérődzők és a ragadozók tüdőférgességének kórjelzése során használjuk. Erre felkészült laboratóriumok

a lárvaenyésztést követően a különféle gyomor-bélférgék (strongylidák, trichostrongylidák, *Oesophagostomum*, *Bunostomum*, *Hyostrongylus* fajok) 3. stádiumú lárvaínak izolálásához és meghatározásához is használják. A lárvaizolálásra számos kvalitatív (Baermann-eljárás, Vajda-féle cseppizolációs eljárás stb.) és kvantitatív módszert dolgoztak ki. Az alábbiakban az állatorvosi gyakorlatban is jól használható ún. poharas eljárást ismertetjük.

A vizsgálat menete

Poharas eljárás. Egy csúcsos fenekű poharat megtöltünk langyos vízzel. Egy 15 × 15 cm-es selyem- vagy nejlonszitadarab közepére helyezük a vizsgálandó bélsarat (ragadozó, juh kb. 5 g, szarvasmarha kb. 10 g), és a szitával együtt a vízbe helyezük úgy, hogy a víz a bélsarat teljesen ellepje. Bogyós bélsár esetén az izolációs idő szobahőmérsékleten 2–3 óra, pépes bélsár esetén 12–14 óra. Ha a poharat termosztátba (30 °C) helyezük, akkor az izolációs idő lerövidíthető. Az izolációs idő letelte után a bélsarat a szitával együtt kiemeljük a pohárból. Az üledéket a pohár legmélyebb pontjáról egy, a vékonyabb végén befogott és a vízbe merített 1 ml-es pipettába sodortatjuk, és nem zsírtalanított tárgylemezre visszük (zsírtalanított tárgylemezen a víz szétfolyik), ügyelve arra, hogy a pipettából az utolsó cseppet is kifűjjük (az utolsó csepp lárvakoncentrációja a legnagyobb). A lárvákat a jobb morfológiai vizsgálhatóság elősegítésére (tüdőférgelárvák farki végének elbírálásához) 1–2 csepp hígított vizes jóddoldat hozzácseppentésével immobilizálhatjuk, majd a mintát mikroszkóppal vizsgáljuk.

Értékelés (elbírálás)

- ☉ Az egész mintában nincs lárva - negatív.
- ☉ Kóros esetben a mintában több-kevesebb lárvét láthatunk:
  - az egész mintában kevés lárva - enyhén fertőzött (szokásos jelölés: +),
  - látóterenként kevés lárva - közepesen fertőzött (++) ,
  - látóterenként sok lárva - erősen fertőzött (+++).

MIKROSKÓPOS MÉRÉS

A kisméretű paraziták, ill. ivari produktumaik azonosításához esetenként meg kell határozni a méreteiket.

A vizsgálat menete

A mérést *okulármikrométerrel* végezzük. Az okulármikrométer olyan speciális szemlencse, amelyen át nézve a mikroszkóp látóterét, abban egy 50 vagy 100 egyenlő távolságú szakaszra osztott mérőskálát láthatunk. Az egyes szakaszok hosszértéke aszerint változik, hogy milyen nagyítású tárgylencsét használunk.

A mikroszkóp kalibrálásához objektmikrométert használunk. Ez egy speciális tárgylemez, amelyen 1 mm távolság 100 egyenlő részre van felosztva, azaz a két szomszédos vonalka közti távolság 10 μm. A kalibráláshoz az okulármikrométert a mikroszkóp tubusába helyezük, az objektmikrométert pedig a tárgylemez helyére, és a vonalkákat élesre állítjuk. Az okulár-

mikrométer forgatásával a két skálát egymással párhuzamos helyzetbe hozzuk, majd a tárgyasztal mozgatásával a két skála kezdőpontját egymásra állítjuk. Ezután megszámloljuk, hogy az okulármikrométer skálájának hány vonalköze felel meg az objektmikrométeren tetszőlegesen kiválasztott (pl. $100\ \mu\text{m} = 50$ vonalköz, azaz 1 vonalköz $2\ \mu\text{m}$ -nek felel meg) hosszúságának.

Az okulármikrométer mérőskáláján az egyes vonalközök távolságát minden szemlencse-tárgylencse kombinációra külön kell meghatározni, és a kapott értéket a mérések során szorzóként kell figyelembe venni.

A BÉLSÁRBÓL KIMUTATHATÓ ÉLŐSKÖDŐK HATÁROZÓKULCSAI (Mehlhorn, Düwel és Raether nyomán)

Ló

Makroszkóposan felismerhető paraziták

1. Dorsoventralisan erősen lapított _____ 2
Nem lapított _____ 3
2. A parazitán jól felismerhető fejkúp, „vállak”,
feji és hasi szívóka _____ *Fasciola hepatica*
A parazita széles, rövid ízekből áll, a feji végén
négy szívóka lehet _____ Galandféreg-láncolat¹
3. Féregszerű, átmetszete körkörös _____ 4
Légylárvaszerű, 1–2 cm hosszú, szelvényezett,
a feji végén horgok _____ *Gasterophilus*-lárva (9.8. ábra)
4. Több, mint 15 cm hosszú, orsószerű,
sárgásfehér _____ *Parascaris equorum*
< 15 cm hosszú _____ 5
5. A féreg elülső harmada vastag, hátsó kétharmada
ostorszerűen elvékonyodó _____ *Oxyuris equi*
Hajszálvékony, < 1 cm hosszú,
szájtokja nincs _____ *Strongyloides westeri*
A féreg 1–2 cm hosszú,
sekély szájtokja van _____ Kis strongylida² (9.1. ábra)
A féreg szürkésvörös, > 2 cm hosszú,
nagy szájtokja van (9.1. ábra) _____ 6
6. A szájtokban két fogszerű képlet _____ *Strongylus vulgaris* (9.1. ábra)
A szájtokban négy fogszerű képlet _____ *Strongylus equinus* (9.1. ábra)
A szájtokban fogszerű képlet nincs _____ *Strongylus edentatus* (9.1. ábra)

Felszínűsítással kimutatható paraziták

1. Egy sejtből áll, csak plazmamembrán veszi
körül, ostorai vannak _____ *Trichomonas* faj (apatogén)
Egy vagy több sejtből áll, „sejtfallal” körülvevett _____ 2
2. A fejlődési alak lárvát tartalmaz _____ 8
Lárvát nem tartalmaz _____ 3
A fejlődési alak < 6 µm,
benne 4 sporozoita _____ *Cryptosporidium*-oocysta (9.2. ábra)
3. A fejlődési alak burka rendkívül vastag _____ 4
A fejlődési alak burka vékony _____ 5

¹ *Anoplocephala*, *Paranoplocephala* fajok

² Legalább 7 genusba tartozó számtalan faj, a strongylosisban (lárvavándorlás okozta kórképben) nincs szerepük.

4. A burok kétrétegű, a külső burok sötétbarna,
a belső körteszerű, a citoplazma
nem tölti ki _____ *Eimeria leukarti-oocysta* (9.2. ábra)
A burok két- vagy háromrétegű,
a citoplazma a belső
burkot kitölti _____ *Parascaris equorum-pete* (9.2. ábra)
5. Aranysárga, zigótatartalmú,
a peteburok egyik végén
kupak van _____ *Fasciola hepatica-pete*³ (9.3. ábra)
A peteburkon kupak nincs, nem zigótatartalmú _____ 6
6. A pete két vége
hasonlóan lekerekített _____ *Trichostrongylus-pete* (9.2. ábra)
A pete két vége eltérő _____ 7
7. A pete max. 90 µm _____ Nagy strongylida-pete (9.2. ábra)
A pete ≥ 100 µm _____ Kis strongylida-pete (9.2. ábra)
8. A peteburok aszimmetrikus,
egyik végén kupak _____ *Oxyuris equi-pete*⁴ (9.2. ábra)
A peteburkon kupak nincs _____ 9
9. A burok két- vagy háromrétegű _____ 10
A burok egyrétegű _____ 11
10. A burok kétrétegű,
benne féregszerű lárva _____ *Dictyocaulus arnfieldi-pete* (9.2. ábra)
A peteburok többrétegű, a pete polimorf
alakú, benne hathorgas oncosphera _____ Galandféregpete (9.2. ábra)
11. A pete széles ellipszoid alakú _____ *Strongyloides westeri-pete* (9.2. ábra)
A pete hosszan elnyúlt _____ *Habronema-pete* (9.2. ábra)

Szarvasmarha, juh és kecske

Makroszkóposan felismerhető paraziták

1. A parazitának két szívókája van _____ 2
A parazitának szívókája nincs _____ 4
2. Mindkét szívóka a feji vég közelében _____ 3
Az egyik szívóka a feji, a másik a farki vég közelében _____ Bendőmétey⁵
3. Max. 1 cm hosszú,
lándszahegy alakú _____ *Dicrocoelium dendriticum*
Hossza > 2 cm, fejkúpja, vállalai vannak _____ *Fasciola hepatica*
4. Féregszerű, a keresztmetszete körkörös _____ 5
Dorsoventralisan lapított _____ 7

³ Felszándúsítással ritkán kimutatható.

⁴ Az *Oxyuris*-petéket a végbélnyílás környékére tapasztott cellulusszal tárgyilemezre átvitt mintában lehet leginkább kimutatni.

⁵ *Paramphistomum* és *Calicophoron* fajok.

5. Ostorszerű, az elülső kétharmad hajszálvékony,
a hátsó harmad vastag _____ *Trichuris* faj
Ettől eltérő _____ 6
6. Hossza > 10 cm, sárgásfehér, orsószerű _____ *Toxocara vitulorum*⁶
Hossza < 10 cm, vékony _____ Más fonálféregfaj⁷
7. Rendkívül széles ízek két ivarszervi garnitúrával _____ *Moniezia* fajok
Csak egy ivarszervi garnitúra _____ Más galandféregfaj

Felszínújíítással kimutatható paraziták

1. Apró (< 8 μm),
4 sporozoitát tartalmaz _____ *Cryptosporidium*-oocysta (9.3. ábra)
Hossza > 10 μm _____ 2
2. Csillói vagy ostorai vannak _____ 3
Csillói vagy ostorai nincsenek _____ 4
3. Nyolc szabad ostora van, körte alakú _____ *Giardia*-trophozoita
Rövid csillókkal fedett _____ Szimbionta csillós
4. Ovoid, 8-14 μm -es, 4 magot tartalmaz _____ *Giardia*-cysta (9.3. ábra)
Ettől eltérő _____ 5
5. Kerekded vagy tojásdad,
10-40 μm hosszú, benne golyószerű,
centrálisan helyeződő citoplazma _____ *Eimeria*-oocysta⁸ (9.3. ábra)
A citoplazma ettől eltér, vagy a burkon belül lárva _____ 6
6. A pete mindkét végén kupakos _____ 8
A petén kupak nincs, vagy csak az egyik végén van _____ 7
7. A pete lárvét tartalmaz _____ 9
A pete lárvét nem tartalmaz _____ 10
8. A pete közepes méretű ($\geq 70 \mu\text{m}$),
a kupak elődomborodó _____ *Trichuris*-pete (9.3. ábra)
A pete kisméretű ($\leq 60 \mu\text{m}$)
a kupak nem elődomborodó _____ *Capillaria*-pete (9.3. ábra)
9. A pete 80-90 μm átmérőjű, szögletes
(általában három- vagy négyszögletű),
benne hathorgas oncosphera _____ *Moniezia*-pete (9.3. ábra)
A pete kicsi ($\approx 45 \mu\text{m}$), sötétbarna,
a lárva nem kivehető,
csak a két szemfoltja _____ *Dicrocoelium dendriticum*-pete⁹ (9.3. ábra)
A pete elliptikus,
vékony burkú, féregszerű
lárvét tartalmaz _____ *Strongyloides papillosus*-pete (9.3. ábra)

⁶ Csak szarvasmarhában fordul elő.

⁷ *Strongyloides*, *Capillaria*, *Bunostomum* és trichostrongyrida fajok; meghatározásuk nem rutin feladat.

⁸ A fajok meghatározása, kórtani jelentőségük megítélése nem egyszerű.

⁹ Felszínújíítással ritkán kimutatható.

10. A pete egyik végén kupak _____ 11
 A pete nem kupakos _____ 13
11. A pete kicsi ($\approx 45 \mu\text{m}$), sötétbarna,
 a lárva nem kivehető,
 csak a két szemfoltja _____ *Dicrocoelium dendriticum*-pete⁹ (9.3. ábra)
 A pete nagy (130–150 μm), tojásdad, vékony burkú,
 zigótatartalmú, keskenyebb végén kupak _____ 12
12. Aranysárga _____ *Fasciola hepatica*-pete⁹ (9.3. ábra)
 Szürkésfehér _____ Bendőmételypete⁹ (9.3. ábra)
13. A pete burka vastag
 és recézett _____ *Toxocara vitulorum*-pete¹⁰ (9.3. ábra)
 Nagyméretű (> 100 μm), sima burkú _____ 14
 Közepes méretű (< 100 μm), sima burkú _____ 15
14. Hosszantovális, elliptikus, 4–8 sötét
 barázdálódási golyót¹¹ tartalmaz _____ *Nematodirus*-pete (9.3. ábra)
 Ovális, a sötét barázdálódási golyók
 kitöltik a peteburkot _____ Takarmány- vagy rühatkák petéi
15. A pete 4–8 barázdálódási
 golyót¹¹ tartalmaz _____ *Bunostomum*-pete (9.3. ábra)
 A pete 16–32 barázdálódási
 golyót¹¹ tartalmaz _____ *Trichostrongylida*-pete¹² (9.3. ábra)

Ülepítéssel dúsítással kimutatható paraziták

1. A pete apró (40–50 μm), ovális,
 vastag burkú, sötétbarna,
 egyik végén kupakos,
 benne két szemfolt _____ *Dicrocoelium dendriticum*-pete (9.3. ábra)
 A pete nagy (130–150 μm), tojásdad,
 vékony burkú, zigótatartalmú,
 a keskenyebb végén kupak _____ 2
2. Aranysárga _____ *Fasciola hepatica*-pete (9.3. ábra)
 Szürkésfehér _____ Bendőmételypete (9.3. ábra)

⁹ Felszándúsítással ritkán kimutatható.

¹⁰ Csak szarvasmarhában fordul elő.

¹¹ Friss bélsár esetén. Ha a bélsár nem friss, előrehaladottabb barázdálódási stádiumban vannak, és egymástól nem különíthetők el.

¹² *Haemonchus*, *Ostertagia*, *Trichostrongylus*, *Cooperia*, *Oesophagostomum* fajok; a pete alapján elkülönítésük nem lehetséges, csak lárvatenyésztést követő lárva meghatározással.

Lárvaizolálással kimutatható paraziták (friss bélsárból)¹³

Dictyocaulus viviparus-lárva (csak szarvasmarha): 400 µm hosszú, teste aszimmetrikusan granulált, testtartása kissé görbült, farki vége hegyes csúcsban végződik.

1. Csak juhból és kecskéből izolálható,
sötéten, aszimmetrikusan granulált, 500 µm hosszú,
feji végén gombszerű kutikula duzzanat,
farki vége tompa _____ *Dictyocaulus filaria*-lárva (9.4. ábra)
Nem vagy alig granulált, < 400 µm hosszú,
feji végén duzzanat nincs, a farki vég hegyes _____ 2
2. Farki végén függelék nincs _____ *Protostrongylus*-lárva (9.4. ábra)
Farki végén egy tüske _____ *Muellerius*-lárva (9.4. ábra)
Farki vége egyenes, 3 tüskével _____ *Neoststrongylus*-lárva (9.4. ábra)
Farki vége megtört, 3 tüskével _____ *Cystocaulus*-lárva (9.4. ábra)

Sertés**Makroszkóposan felismerhető paraziták**

1. Ostorszerű, az elülső kétharmad hajszálvékony,
a hátsó harmad vastag _____ *Trichuris suis*
Ettől eltérő _____ 2
2. Hossza > 15 cm, orsószerű, sárgásfehér _____ 3
Hossza < 3 cm _____ Más fonálféreg¹⁴
3. Feji végén ormány horgokkal _____ *Macracanthorhynchus hirudinaceus*
Feji végén ormány nincs _____ *Ascaris suum*

Felszínűsítéssel kimutatható paraziták

1. Átmérője max. 15 µm _____ 2
Átmérője > 15 µm _____ 3
2. Nagyon kis méretű (< 6 µm),
4 sporozoitát tartalmaz _____ *Cryptosporidium*-oocysta (9.5. ábra)
A cysta 5–15 µm átmérőjű, 4 nagy magot
tartalmaz _____ *Entamoeba*-cysta (9.5. ábra)
3. Átmérője 20–30 µm körüli, kerekded,
a citoplazma centrálisan helyeződik,
nem tölti ki a burkot _____ Sporulálatlan oocysta (9.5. ábra)
2 vagy 4 sporocystát tartalmaz
(nem friss bélsár) _____ Sporulált oocysta (9.5. ábra)
Átmérője > 50 µm _____ 4
4. Lárvét tartalmaz _____ 5
Lárvét nem tartalmaz _____ 7

¹³ Ha a bélsár nem friss, számos más gyomor-bélféreg lárva fordulhat elő benne.

¹⁴ *Strongyloides ransomi*, *Hyoststrongylus rubidus*, *Oesophagostomum* fajok.

5. A lárva féregszerű _____ 6
A lárva nem féregszerű, kitölti a vastag burkot _____ *Macracanthorhynchus hirudinaceus*-pete (9.5. ábra)
6. A burok vékony és sima _____ *Strongyloides ransomi*-pete (9.5. ábra)
A burok vastag és recézett _____ *Metastrongylus* faj petéje (9.5. ábra)
7. Két kupakja van _____ *Trichuris suis*-pete (9.5. ábra)
Nincs kupakja _____ 8
8. Vastag, fodrozott,
sötétbarna burka van _____ *Ascaris suum*-pete (9.5. ábra)
Vékony, sima burka van _____ 9
9. Tojásdad alakú,
nagy sejtmagot tartalmaz _____ *Balantidium coli*-cysta (9.5. ábra)
Elliptikus, 8–16 barázdálódási golyót tartalmaz (friss bélsár)¹⁵ _____ *Oesophagostomum*-pete (9.5. ábra)
Elliptikus, 16–32 barázdálódási golyót tartalmaz (friss bélsár)¹⁵ _____ *Hyostrongylus rubidus*-pete (9.5. ábra)

Kutya, macska

Makroszkóposan felismerhető paraziták

1. Dorsoventralisan erősen lapított _____ 2
A paraziták keresztmetszete körkörös _____ 3
2. A paraziták hosszantovoidok, a belső szervek fixálás nélkül is láthatók _____ Métély adult¹⁶
Többé-kevésbé téglalap alakú vagy uborkamagszerű, az ízek¹⁷ egyesével vagy többesével összekapcsolódva ürülnek, belső szervek nem láthatók _____ 4
3. A parazita hosszú, fonalszerű _____ 9
A parazita banán- vagy uborkamagszerű _____ *Dipylidium caninum*-íz
4. Az íz max. 4–6 × 1 mm méretű _____ 5
Az íz jelentősen nagyobb _____ 6
5. Az ivarnyílás az íz szélének közepén
vagy annál hátrébb van _____ *Echinococcus granulosus*-íz¹⁸
Az ivarnyílás az íz közepe előtt van _____ *Echinococcus multilocularis*-íz¹⁹
6. Az íz nagy (2 × 2,5 cm), és szélesebb,
mint amilyen hosszú _____ *Diphyllobothrium latum*-íz¹⁶
Az íz kisebb, és hosszabb, mint amilyen széles _____ 7

¹⁵ Friss bélsár esetén. Ha a bélsár nem friss, előrehaladottabb barázdálódási stádiumban vannak, és egymástól nem különíthetők el.

¹⁶ Magyarországon igen ritkán fordulnak elő.

¹⁷ A galandféregízek összeszáradtak lehetnek, ilyenkor vízbe helyezve néhány óra alatt visszanyerik eredeti alakjukat.

¹⁸ Csak kutyában fordul elő.

¹⁹ Hazánkban előfordulását még nem állapították meg.

7. Az ízén két, egymással szemben lévő ivarnyílás
vörösesbarna, uborkamagszerű _____ *Dipylidium caninum*-íz
Az ízén csak egy ivarnyílás van _____ 8
8. Az uterus törzse elágazásokat képez _____ *Taenia*-íz²⁰
Az uterus petékkel kitöltött, jellegzetes
parauterin szervet tartalmaz _____ *Mesocestoides*-íz
9. Ostorszerű, az elülső kétharmad hajszálvékony,
a hátsó harmad vastag _____ *Trichuris vulpis*²¹
Nem ostorszerű _____ 10
10. A féreg hossza > 5 cm, orsószerű, sárgásfehér _____ Orsóféreg
A féreg 1-2 cm hosszú, a feji vég kampószerűen
görbült, hatalmas szájtokja van _____ Kampósféreg²²

Felszínújíítással kimutatható paraziták

1. A parazita fonalszerű,
360-400 µm hosszú _____ Fonalféreglárva (9.7. ábra)
A parazita ettől eltérő _____ 2
2. Papírsárkány alakú, sejtmembránnal körülvett,
10-20 µm hosszú, 8 ostora és 2 magja van _____ *Giardia*-trophozoita
Többé-kevésbé kifejezett burka van _____ 3
3. Egy sejt, több sejtmagot tartalmaz _____ 4
Több, mint 2 sejtet tartalmaz _____ 7
4. Ovoid, 8-14 µm-es, 4 magot tartalmaz _____ *Giardia*-cysta (9.6. ábra)
Kerekded, 10-20 µm-es,
4 magot tartalmaz _____ *Entamoeba*-cysta²³ (9.6. ábra)
Ettől eltérő _____ 5
5. Tojásdad vagy kerekded,
a citoplazma centrálisan helyeződik,
nem tölti ki a burkot _____ Sporulálatlan oocysta²⁴ (9.6. ábra)
A „cysta” ettől eltérő _____ 6
6. Két sporocystát és benne 4-4 sporozoitát
tartalmaz _____ *Sarcocystis*-oocysta (9.6. ábra)
4 banánszerű sporozoitát
tartalmaz _____ *Sarcocystis*-sporocysta (9.6. ábra)
7. A pete kupakos _____ 8
A pete nem kupakos _____ 9

²⁰ Kutyában a *Taenia hydatigena*, *T. multiceps*, *T. pisiformis*, *T. ovis*, macskában a *T. taeniaeformis* fordulhat elő hazánkban gyakrabban.

²¹ Csak kutyában fordul elő.

²² *Ancylostoma* fajok és *Uncinaria stenocephala*.

²³ Elkülönítése az apatogén amoebáktól nem egyszerű.

²⁴ Kutyában *Neospora*, *Hammondia*, *Isospora* fajok, macskában *Besnoitia*, *Hammondia*, *Isospora* fajok és *Toxoplasma gondii*.

8. Apró (20–25 μm), miracidiumot tartalmaz _____ Métélypete²⁵
 Jóval nagyobb (65–75 μm) _____ *Diphyllobothrium latum*-pete²⁵
9. Nagy (200–300 μm), vörösesbarna
 petecsomó _____ *Dipylidium caninum*-kokon (9.6. ábra)
 A peték egyesével helyezkednek el _____ 10
10. A pete mindkét végén kupak _____ 11
 A pete egyik végén kidudorodó kupak _____ *Gnathostoma*-pete
 A peteburkon nincs kupak _____ 12
11. A kupakok erősen elődudorodnak,
 a pete > 70 μm hosszú,
 a burok sötétbarna _____ *Trichuris vulpis*-pete (9.6. ábra)
 A kupakok kevésbé dudorodnak elő,
 a pete < 70 μm hosszú,
 a burok finoman granulált _____ *Capillaria*-pete (9.6. ábra)
12. A burok vastag _____ 13
 A burok vékony _____ 16
13. A peteburok radiálisan csíkozott,
 a burkon belül hathorgas
 oncosphera _____ *Taenia* típusú pete²⁶ (9.6. ábra)
 A pete ettől eltérő _____ 14
14. A peteburok kettős (két koncentrikus réteg),
 90 × 70 μm , horgas lábú lárvát tartalmaz _____ *Linguatula serrata*-pete²⁵
 A peteburok többrétegű, lárvát nem tartalmaz _____ 15
15. A burok sima felületű,
 a zigóta nem tölti ki teljesen _____ *Toxascaris leonina*-pete (9.6. ábra)
 A burok recézett, a zigóta kitölti _____ *Toxocara*-pete (9.6. ábra)
16. A peteburkon belül lárvá található _____ 17
 A peteburkon belül 4–8 barázdálódási
 golyó (friss bélsár esetén) _____ Kampósféregpete²⁷ (9.6. ábra)
17. A pete kicsi (35 × 15 μm), hosszan
 párhuzamos oldalakkal, a lárvá féregszerű _____ *Spirocerca*-pete
 A pete óriási (200 × 80 μm),
 a lárvá nem féregszerű _____ Lenyelt atkapete
 A petét a belső, vastagabb buroktól nagyobb
 távolságra egy külső, vékonyabb burok fedi _____ 18
18. A belső burok radiálisan csíkozott,
 a burkon belül
 hathorgas oncosphera _____ *Taenia* típusú pete²⁸ (9.6. ábra)
 A belső peteburok kettős (két koncentrikus réteg),
 90 × 70 μm , horgas lábú lárvát tartalmaz _____ *Linguatula serrata*-pete²⁵

²⁵ Magyarországon igen ritkán fordulnak elő.

²⁶ Valamelyik *Echinococcus* vagy *Taenia* faj petéje.

²⁷ *Ancylostoma* fajok és *Uncinaria stenocephala*.

²⁸ Valamelyik *Echinococcus* vagy *Taenia* faj petéje.

Lárvaizolálással kimutatható paraziták (friss bélsárból)

1. A farki vég hegyes, nem tüskeszerű
(ritkán még elliptikus, vékony burkú,
50-60 µm hosszú
petébe zárva ürülnek) _____ *Strongyloides stercoralis*-lárva
A farki vég hegyes, tüskeszerű,
nem megtört _____ *Crenosoma vulpis*-lárva²⁹ (9.7. ábra)
A farki vég hegyes, megtört _____ **2**
2. A farki végen behúzóadás, tüske nincs _____ *Filaroides* faj lárvája²⁹
A farki végen
jellegzetes behúzóadás — *Aelurostrongylus abstrusus*-lárva (9.7. ábra)
A farki végen tüske _____ *Angiostrongylus vasorum*-lárva (9.7. ábra)

²⁹ Általában az orrváladékból is kimutatható.

A vér vizsgálata

A vér parazitológiai *vizsgálómódszerei* lehetnek:

- közvetlen vizsgálómódszerek és
- közvetett (immundiagnosztikai) módszerek.

A vizsgálatokról
általában

A vérmintavétellel kapcsolatos tudnivalókat ➔ 21. o. A vénából vett vérből savót nyerünk, amit a vizsgálatig mélyhűtőben tárolunk.

A mintáról
általában

A savó- és az alvadásában gátolt vérminta vizsgálóhelyre küldésének tudnivalóit l. a bélsárminta leírásánál (➔ 353. o.).

A vérkeneteket a megszáradás után felkent felületükkel egymás felé fordítva és a tárgylemezek két végén közétett gyufaszállal elválasztva, celluluszal egymáshoz rögzítve csomagoljuk, és a minta eredetére vonatkozó adatokat, ill. a kívánt vizsgálat célját feltüntető kísérőirattal küldjük vizsgálatra.

KÖZVETLEN VIZSGÁLÓMÓDSZEREK

A közvetlen parazitológiai vérvizsgálatnak számos speciális módszere ismert, azonban ezek közül a napi parazitológiai rutindiagnosztikában leggyakrabban a vérkenetkészítést és a Stäubli-módszert használjuk.

A vizsgálat
menete

A vérkeneteket Giemsa szerint festjük, és mikroszkóppal vizsgáljuk. A kenetkészítést és a Giemsa-festés leírását ➔ HEMATOLÓGIAI VIZSGÁLATOK, 55–56. o. Az esetenként szükséges mikroszkópos mérést a bélsár vizsgálatánál ismertettük (➔ 356. o.).

A mikrofiláriák és más fonálferegárvák vérből való kimutatására a Stäubli-módszert használhatjuk. Az alvadásban gátolt vért desztillált vízzel vagy ötszörös mennyiségű, 2%-os ecetsavoldattal összekeverve hemolizáljuk, majd centrifugáljuk, és az üledéket tárgylemezen fénymikroszkóppal vizsgáljuk.

KÖZVETETT (IMMUNDIAGNOSZTIKAI) VIZSGÁLÓMÓDSZEREK

A módszerek részletes leírását ➔ IMMUNDIAGNOSZTIKA, 315. o. A napi diagnosztikában hazánkban jelenleg csak néhány módszert (pl. tenyészbénaság - komplementkötési próba, toxoplasmosis - ELISA) használunk, külföldön azonban ma már immundiagnosztikai reagenskészletek (pl. leishmaniosis, babesiosis, giardiosis, cryptosporidiosis) vannak forgalomban.

A vizsgálat
menete

A VÉRŐL KIMUTATHATÓ ÉLŐSKÖDŐK HATÁROZÓKULCSAI (Mehlhorn, Düwel és Raether nyomán)

Ló

1. A vörösvértetekben intracellulárisan helyeződnek,
máltai kereszt, körkörös vagy körte alakúak _____ *Babesia* faj³⁰
Extracellulárisan helyeződnek _____ 2
2. Sarlószerű, 5 µm hosszú,
egyik végén hegyes _____ *Toxoplasma gondii*-merozoiták
Banán alakú, 10 µm hosszú,
mindkét végén lekerekített _____ *Sarcocystis*-merozoita (9.8. ábra)
Mindkét végén hegyes, 15–35 µm hosszú,
a sejt teljes hosszában hullámos hárttyát
alkotó ostor _____ *Trypanosoma equiperdum*³¹ (9.8. ábra)

Szarvasmarha, juh és kecske

1. Többsejtűek, féregszerűek _____ Mikrofiláriák (9.13. ábra)
Többsejtűek, a peteburkon tüske _____ *Schistosoma*-pete³²
Egysejtű _____ 2
2. Intracellulárisan helyeződnek _____ 3
Extracellulárisan helyeződnek _____ 6
3. Vörösvértetekben _____ 5
Fehérvérsejtékben _____ 4
4. Sarlószerű, 5 µm hosszú,
egyik végén hegyes _____ *Toxoplasma gondii*-merozoita
Sokszögletű, golyószerű, apró (2–3 µm) _____ *Theileria* fajok³²
5. Általában < 2 µm átmérőjű _____ *Theileria* fajok³²
Átmérője > 2 µm _____ *Babesia* fajok³³ (9.8. ábra)
Átmérője < 2 µm _____ *Anaplasma marginale*
6. Ostora van _____ *Trypanosoma* faj³⁴ (9.8. ábra)
Ostora nincs _____ 7
7. Banán alakú, 10 µm hosszú,
mindkét végén lekerekített _____ *Sarcocystis*-merozoita (9.8. ábra)
Csak 6–9 µm hosszú _____ 8

³⁰ Hazánkban jelenlegi ismereteink szerint többnyire a *Babesia caballi* („nagy *Babesia*”) fordul elő.

³¹ A *Trypanosoma equiperdum* okozta tenyészbénaság bejelentési kötelezettség alá tartozik. Magyarországon jelenleg nem fordul elő.

³² Magyarországon előfordulását még nem állapították meg.

³³ Magyarországon a *Babesia divergens* („kis” *Babesia*) és a *Babesia bigemina* („nagy” *Babesia*) fordul elő.

³⁴ Magyarországon csak apatogén fajok fordulnak elő.

8. Sarlószerű, 5 μm hosszú,
 egyik végén hegyes _____ *Toxoplasma gondii*-merozoita
 Banán alakú, 10 μm hosszú,
 mindkét végén lekerekített _____ *Sarcocystis*-merozoita (9.8. ábra)

Sertés

1. Egysejtű _____ 2
 Többsejtű _____ 4
2. Intracellulárisan helyeződnek a fehérvérsejtekben,
 sarlószerűek, 5 μm hosszúak _____ *Toxoplasma gondii*-merozoita
 Extracellulárisan helyeződnek _____ 3
3. A paraziták a vörösvértetek felszínén vannak ____ *Eperythrozoon suis*
 Sarlószerű, 5 μm hosszú,
 egyik végén hegyes _____ *Toxoplasma gondii*-merozoita
 Banán alakú, 10 μm hosszú,
 mindkét végén lekerekített _____ *Sarcocystis*-merozoita (9.8. ábra)
4. Féregszerű, mindkét vége lekerekített _____ *Trichinella*-lárva
 Féregszerű, a farki vége hegyes _____ Vándorló fonálféreglárva

Kutya, macska

1. A paraziták féregszerűek, és extracellulárisan helyeződnek _____ 2
 A paraziták intracellulárisan helyeződnek _____ 4
2. Végük lekerekített, kb. 100 μm hosszúak _____ *Trichinella*-lárva
 Jól nagyobbak (kb. 300 μm hosszúak) _____ 3
3. A farki vég
 horogszerűen begömbült _____ *Angiostrongylus vasorum*-lárva
 A farki vég
 hegyes _____ *Dirofilaria immitis*³⁵ vagy *D. repens*-lárva (9.8. ábra)
4. A parazita nagy, körteszerű,
 a vörösvértetekben helyeződik _____ *Babesia canis* (9.3. ábra)
 A parazita banánszerű,
 a fehérvérsejtekben található _____ *Hepatozoon canis*³⁵
 A parazita 1 μm hosszú,
 a vörösvértetekben
 helyeződik _____ *Cytauxzoon*³⁵ vagy *Babesia* faj (l. 2.16. ábra)
 A parazita golyószerű (0,3 μm),
 pálcika alakú (1,5 μm)
 vagy láncszerű ____ *Haemobartonella* vagy *Ehrlichia* faj³⁵ (l. 2.17. ábra)

³⁵ Magyarországon előfordulását még nem állapították meg.

A bőr vizsgálata

A vizsgálatról általában

- A bőr parazitológiai vizsgálata a során
- a bőrfelületet (szőrminta) vizsgáljuk és
  - bőrkaparék-vizsgálatot végzünk.

Mintavétel

A mintáról általában

Mintavétel a bőrfelületről. A mintagyűjtésnél részesítsük előnyben a predilekciós helyeket. Az állat testéről a nagyobb külső élősködők finom csipeszszel, a kisebb vagy gyorsan mozgó parazitákat szippantócsővel (egy vékony üvegsző szájunk felőli végébe lazán vattát tömünk) gyűjthetjük.

Szőrmintát a testfelület több pontjáról, a bőrhöz közeli részről ollóval levágva vegyünk.

Bőrkaparékvétel. A kaparékot az ép és a beteg bőrfelület határáról vagy a friss elváltozások területéről vegyünk. Ha a mintát már korábban kezelt állatról gyűjtjük, igyekezzünk olyan rejtett bőrterületekről venni, amelyek a kezelést elkerülhették. Előzetesen a szőrt nyírjuk le, a vastkos felrakódások felső rétegét távolítsuk el. A mintavételre kiszemelt területet vízzel, paraffinolajjal vagy glicerinnel megnedvesítjük, hogy a kaparék szét ne peregjen. A bőrt merőlegesen tartott, domború élű szikével vagy tompa kaparókéssel a véres savó kiserkenéséig kaparjuk. Lehetőleg több, különböző helyről vegyünk anyagot, minél nagyobb mennyiségben.

A minta tárolása, szállítása

A bőrfelületről vett minta tárolása. Ha az élősködő nem szőrös, a mintát 70%-os alkoholban rögzített állapotban tárolhatjuk. Ha a parazita szőrös, akkor nedves vattát tartalmazó, jól záródó üvegben tároljuk a kiszáradás megakadályozására.

A bőrkaparék tárolása. A kaparékot jól záródó üvegben vagy vérvételi csőben tároljuk.

Ha a mintákat más laboratóriumba (diagnosztikai intézetbe) küldjük vizsgálatra, akkor megfelelő kísérőirattal (a beküldő neve, címe, telefonszáma, a mintavétel időpontja, az állat faja, kora, azonosító jele, kórelőzményi adatok, milyen irányú vizsgálatot kérünk), megfelelően felcímkézett, jól záródó üvegben juttassuk el a vizsgálóhelyre.

A BŐRFELÜLET VIZSGÁLATA

A bőrfelületen, ill. a szőrszálakon a parazitákat, a szőrszálakhoz ragasztott serkéket vagy petéket szabad szemmel, de még inkább lupével keressük. Szükség esetén a parazitákat vagy az ollóval lenyírt szőrmintát sztereomikroszkóppal is vizsgáljuk.

A vizsgálat
menete

BŐRKAPARÉK-VIZSGÁLAT

A mintát vizsgálhatjuk előkészítés nélkül is. A zárt üvegben átvett mintát asztali lámpa alá, 38 °C-os vízbe vagy termosztátba helyezzük. Ilyenkor az élő atkák kimásznak a mintából, és lupével vagy sztereomikroszkóppal felismerhetők. Ha kevés a kaparéék, tárgylemezen néhány csepp 10%-os kálium- vagy nátrium-hidroxid-oldattal elkeverjük, pár órán át (folyadékutánpótlás mellett) szobahőmérsékleten állni hagyjuk, majd befedés után mikroszkóppal vizsgáljuk.

A vizsgálat
menete

Nagyobb mennyiség esetén a kaparééket kémcsőben 10%-os kálium- vagy nátrium-hidroxid-oldattal néhányszor óvatosan forraljuk a szőrök, pörkök feloldódásáig, majd az oldatot 1500 1/min fordulatszámon 3 percig centrifugáljuk. A felülúszót leöntjük. Az üledéket a vékonyabb végén befogott, 1 ml-es pipettába sodortatjuk, tárgylemezre visszük, szétterítjük, és mikroszkóppal vizsgáljuk.

A KÜLSŐ ÉLŐSKÖDŐK HATÁROZÓKULCSAI

(Mehlhorn, Düwel és Raether nyomán)

Ló

A bőrfelületen előforduló paraziták

1. A parazitának négy pár lába van _____ Kifejlett kullancs (9.9. ábra)
A parazitának 3 pár lába van _____ 2
2. Max. mérete 2 mm _____ 3
A parazita > 2 mm _____ 4
3. A parazita enyhén szőrözött, a szájszerv előreálló,
nagy hypostomával _____ Kullancslárva (9.9. ábra)
Erősen szőrözött,
max. 0,5 mm hosszú _____ *Neotrombicula autumnalis* (9.9. ábra)
4. Nagy szúrószájszerve,
szárnyai vannak _____ Kullancslégy (*Hippobosca equina*) (9.9. ábra)
Szárnjai nincsenek _____ 5
5. A fej keskenyebb,
mint a tor _____ Vérszívó tetű (*Haematopinus asini*) (9.12. ábra)
A fej szélesebb,
mint a tor _____ Szórtetű (*Werneckiella equi*) (9.12. ábra)

Megjegyzés. A szőrön *Gasterophilus*-peték és tetvek serkéi fordulhatnak elő. Az előbbiek 0,5–1,5 mm hosszúak, feketés vagy sárgás színűek, az utóbbiak hosszantovális, 0,5–1 mm hosszú, szürkésfehér képletek (9.8., 9.11. ábra).

A bőrben előforduló paraziták

1. Rühatkák: apró, gömbölyded paraziták, a lárváknak három, a kifejlett egyedeknek 4 pár lábuk van; a fajok elkülönítésének szempontjait l. a 9.1. táblázatban és 9.10–9.11. ábrán.
Sarcoptes scabiei var. *equi*: elváltozások általában a rövid szőrökkel fedett területeken láthatók.
Psoroptes ovis: elváltozások általában a hosszú szőrökkel fedett területeken találhatók.
Chorioptes bovis: elváltozások a lábvégeken fordulnak elő.
2. Filariák (*Onchocerca* fajok, *Elaeophora boehmi*): a kimetszett bőr egy darabkáját meleg vízbe helyezzük. Egy óra után a mikrofiláriák (9.13. ábra) kivándorolnak, és centrifugálást követően mikroszkóppal láthatók.
3. Parafilariák (*Parafilaria* fajok): a csomókból kicsorgó váladéklenyomatból a mikrofiláriák kimutathatók (9.13. ábra).

Szarvasmarha, juh és kecske

A bőrfelületen előforduló paraziták

1. A parazitának 3 pár lába van _____ 2
A parazitának 4 pár lába van _____ Kifejlett kullancs (9.9. ábra)
2. > 2 mm hosszú _____ 4
< 2 mm hosszú _____ 3
3. Erősen szőrözött,
max. 0,5 mm hosszú _____ *Neotrombicula autumnalis* (9.9. ábra)
Kevésbé szőrözött, előreálló szájszerv,
nagy hypostomával _____ Kullancslárva (9.9. ábra)
4. Szárnya van _____ 5
Nincs szárnya _____ 6
5. Barnásfekete, < 5 mm hosszú _____ Púposzúnyog (9.9. ábra)
Erősen szőrözött, légyszerű, lapított,
0,5–1 cm hosszú _____ Kullancslégy (9.9. ábra)
6. A potroh hosszant ovális, a csápok a fej oldalán _____ 7
A potroh kerekded,
a csápok a fej
elülső részén _____ Paklincs (*Melophagus ovinus*) (9.9. ábra)
7. A fej keskenyebb, mint a tor _____ Vérszívó tetű³⁶ (9.12. ábra)
A fej szélesebb, mint a tor _____ Szőrtetű (*Bovicola* fajok) (9.12. ábra)

Megjegyzés. A szőrön *Hypoderma*-peték és tetvek serkéi fordulhatnak elő. Az előbbiek 0,5–1 mm hosszúak, sárga színűek, az utóbbiak hosszantovális, 0,5–1 mm hosszú képletek (9.9., 9.12. ábra).

A bőrben előforduló paraziták

1. Rühatkák: apró, gömbölyded paraziták, a lárváknak 3, a kifejlett egyedeknek 4 pár lábuk van; a fajok elkülönítésének szempontjait l. a 9.1. táblázatban és a 9.10–9.11. ábrán.
Sarcoptes scabiei var. bovis és *var. ovis*: elváltozások általában a rövid szőrökkel fedett területeken (fej, lábvégek).
Psoroptes ovis: elváltozások juhon a gyapjúval fedett területeken, szarvasmarhánál testszerte.
Chorioptes bovis: elváltozások a lábvégeken.
2. *Demodex*:³⁷ a csomókban talált anyagból vagy mélykaparékból az atkák kimutathatók. Morfológiája a többi *Demodex*-atkához hasonló (9.9. ábra).
3. Bőrbagócsok (*Hypoderma* fajok):³⁷ hát-ágyéki területen csomók, benne 2–3 cm hosszú, barnás lárvák (9.9. ábra).
4. Légylárvák (myiasis).

³⁶ *Linognathus*, *Solenoptes*, *Haematopirius* fajok.

³⁷ Elváltozások csak szarvasmarhában fordulnak elő.

5. Filariák:³⁸ a mikrofilariák a váladékból vagy a bőrbioptátumból kimutathatók (l. *Egyapatások*, ill. 9.13. ábra).
6. Besnoitiák:³⁸ bőrbioptátumban jellegzetes merozoiták tömegét tartalmazó cysták mutathatók ki.

Sertés

A bőrfelületen előforduló paraziták

Haematopinus suis: max. 6 mm hosszú, sötét színű paraziták, 3 pár hosszú, karmos lábuk van. A fej keskenyebb, mint a tor, a fejen szűrő-szívó száj-szerv (9.12. ábra).

A bőrben előforduló paraziták

1. *Sarcoptes scabiei var. suis*: max. 0,4 mm hosszú, gömbölyded paraziták, a lárváknak 3 pár, a kifejlett egyedeknek 4 pár csökevényes lábuk van (9.10. ábra).
2. *Demodex suis*: morfológiája a többi *Demodex*-atkáéhoz hasonló (9.9. ábra).

Kutya, macska

A bőrfelületen előforduló paraziták

1. A parazitának 3 pár lába van _____ 3
A parazitának 4 pár lába van _____ 2
2. A parazita makroszkóposan jól látható,
nem szőrözött _____ Kifejlett kullancs (9.9. ábra)
A parazita apró (0,4-1,5 mm), erősen szőrözött _____ 4
3. A test hármasságú (fej, tor, potroh) _____ 6
A test nem hármasságú _____ 5
4. Viszonylag rövid lábak, a jól fejlett tapogatók
karmokban végződnek _____ *Cheyletiella parasitivorax* (9.9. ábra)
Feltűnően hosszú lábak, a tapogatók
karmok nincsenek _____ *Dermanyssus gallinae* (9.9. ábra)
5. A száj szerv előreálló, nagy hypostomával _____ Kullancslárva (9.9. ábra)
A száj szerv kicsi _____ Atkálárva³⁹ (9.9. ábra)
6. A parazita laterálisan erősen lapított,
hosszú ugrólábak _____ Bolha⁴⁰ (9.9. ábra)
A test dorsoventrálisan lapított _____ 7

³⁸ Csak szarvasmarhában fordul elő.

³⁹ A fent említett két fajon kívül (*C. parasitivorax* és *D. gallinae*) a *Neotrombicula autumnalis*-nak van kórtani jelentősége.

⁴⁰ Főként *Pulex irritans* és *Ctenocephalides* fajok, a fajok egymástól a pofa- és előtöri fésűk alapján különíthetők el. *Pulex irritans*-nak, az ember bolhájának nincs sem pofa, sem előtöri fésűje, a ctenocephalidéseknek van.

7. A fej keskenyebb,
mint a tor _____ Vérszívó tetű⁴¹ (*Linognathus setosus*) (9.12. ábra)
A fej szélesebb,
mint a tor _____ Szőrtetű (*Trichodectes* és *Felicola* faj) (9.12. ábra)

Megjegyzés. A szőr között bolhaürülék, a szőrre ragasztva tetvek serkéi lehetnek. Az előbbi apró vörösesbarna képletek (ha vizes itatóspapírra helyezük, akkor vörös foltot hagy), az utóbbiak hosszantovális, 0,5–1 mm hosszú képletek (9.12. ábra).

A bőrben előforduló paraziták

- Rühatkák: apró, gömbölyded paraziták, a lárváknak 3, a kifejlett egyedeknek 4 pár lábuk van; a fajok elkülönítésének szempontjait l. a 9.1. táblázatban és a 9.10–9.11. ábrán.
Sarcoptes scabiei var. *canis*⁴² (9.10. ábra): elváltozások testszerte lehetnek.
Notoedres cati (9.9. ábra): elváltozások általában főként a fejen és a nyakon.
Otodectes cynotis: elváltozások a fülben; a tamponnal vett mintában, ill. bőrkaparákban kimutathatók az atkák (9.10. ábra).
- Demodex*-atkák (*Demodex canis*, *Demodex felis*):⁴³ max. 0,4 mm hosszú, féreg alakú paraziták, tuskószerű végtagokkal (9.9. ábra).
- Léglárvák (myiasis).
- Caryosporák: a bőrelváltozásokból vett bioptátumból készített metszetekben kimutathatók a merozoiták tömegét tartalmazó caryocysták.
- Leishmaniák:⁴⁴ a bőrelváltozásokból vett bioptátumból készített, Giemsa szerint festett kenetekben a RES-sejtekben kimutathatók az amastigoták (☞ KLINIKAI CITOLÓGIA, 2.18. ábra, 64. o.).
- Dirofilaria repens*: a bőrben granulóma, annak mélyén 5–17 cm hosszú, 0,5 mm vastag, fehér féreg.

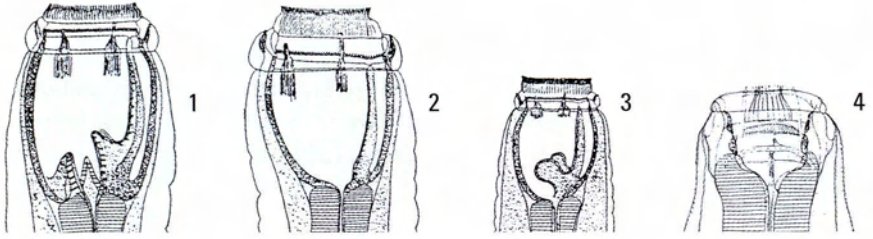
Szemponatok	<i>Sarcoptes</i>	<i>Psoroptes</i>	<i>Chorioptes</i>	<i>Otodectes</i>	<i>Notoedres</i>
A 3. és a 4. pár láb fejlettsége a nőstényben	Csőkevényes	Jól fejlett	Jól fejlett	Jól fejlett	Csőkevényes
Az ambulacrum nyele	Hosszú, nem ízelt	Hosszú, ízelt	Rövid, nem ízelt	Rövid, nem ízelt	Hosszú, nem ízelt
Az ambulacrum előfordulása hím- és nőstényben	1., 2., 4 1., 2	1., 2., 3 1., 2., 4	1., 2., 3., 4 1., 2., 4	1., 2., 3., 4 1., 2.	1., 2., 4 1., 2.
Az ambulacrum alakja	Tulipán	Trombita	Harang	Harang	Csésze

9.1. táblázat. A rühatkák elkülönítésének fontosabb szempontjai

⁴¹ Csak kutyán fordul elő.
⁴² Csak kutyán fordul elő.
⁴³ Kisszámú atka egészséges állatok bőrében is előfordulhat.
⁴⁴ Eddigi ismereteink szerint főként ritkán fordul elő.

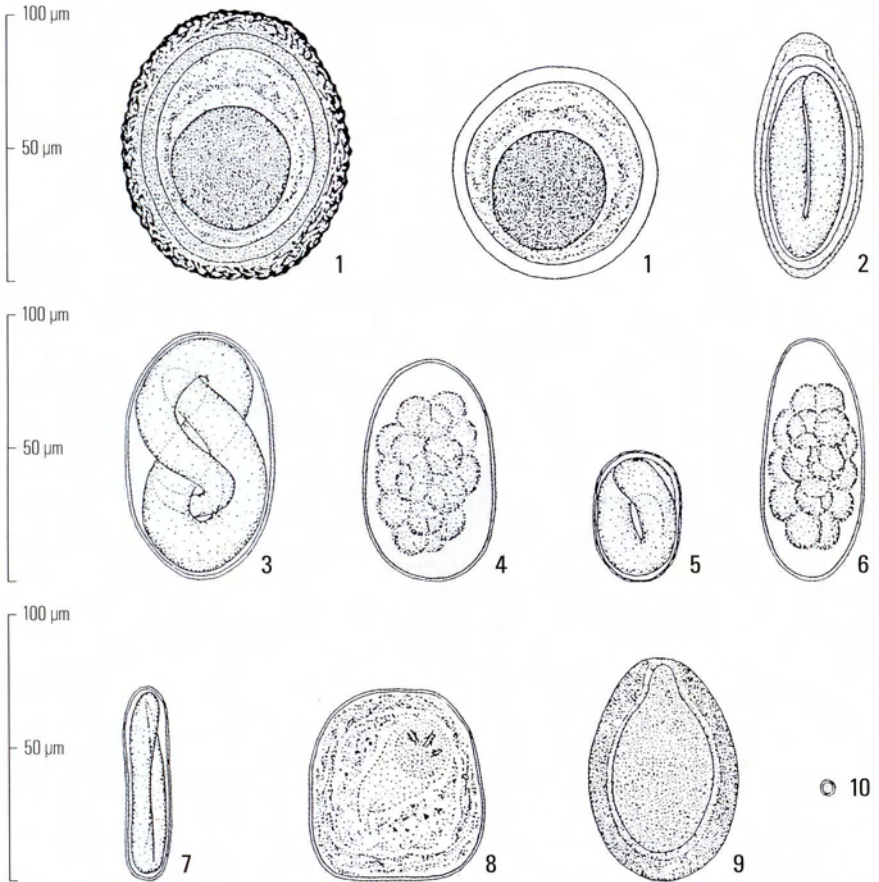
ÁBRÁK

9.1. ábra.
A strongylidák feji vége

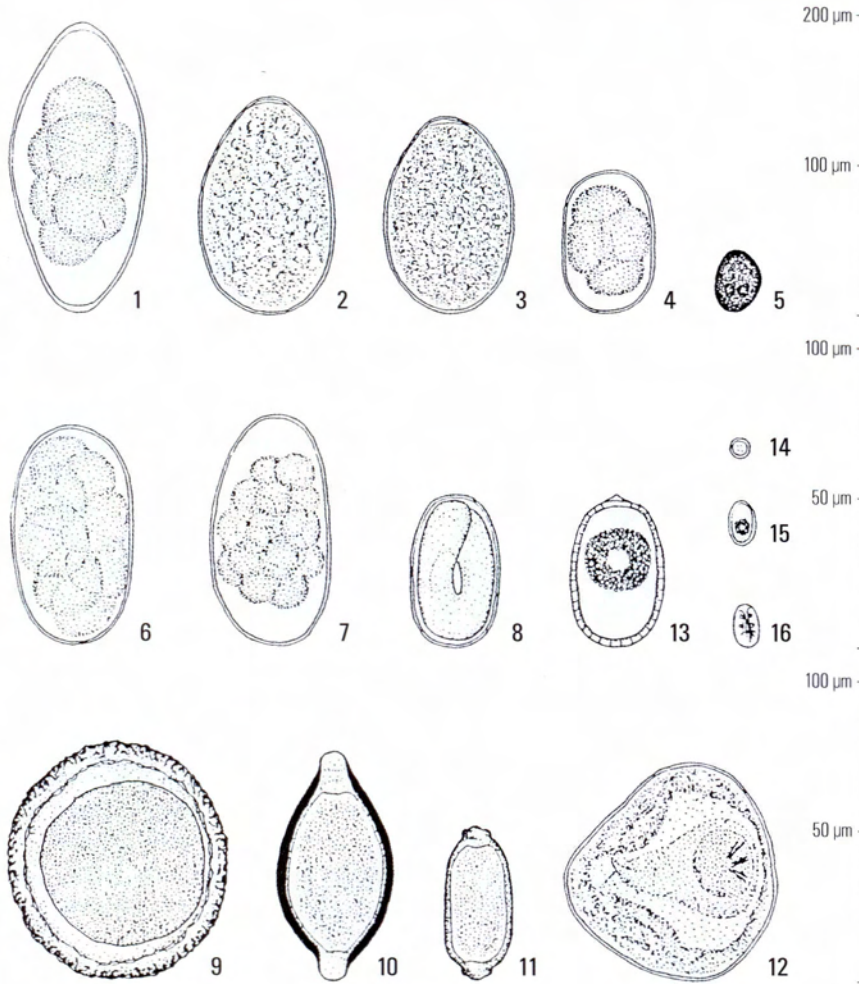

1. *Strongylus equinus*, 2. *S. edentatus*, 3. *S. vulgaris*, 4. „kis strongylida” (*Cyathostomum* faj)

9.2. ábra.
Lóbélsárból kimu-
tatható gyakoribb
parazitás képletek

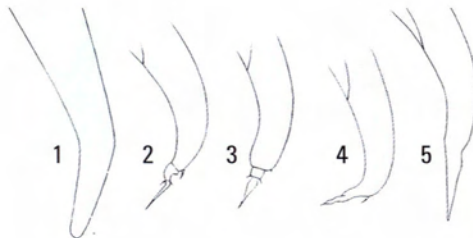
1. *Parascaris equorum*-pete; 2. *Oxyuris equi*-pete; 3. *Dictyocaulus arnfieldi*-pete;
4. Strongylida típusú pete; 5. *Strongyloides westeri*-pete; 6. *Trichostrongylus*-pete;
7. *Habronema*-pete; 8. Galandféregpete; 9. *Eimeria leuckarti*-oocysta;
10. *Cryptosporidium parvum*-oocysta

9.3. ábra.
Szarvasmarha,
juh és kecske
bélsarából kimutat-
ható gyakoribb
parazitás képletek

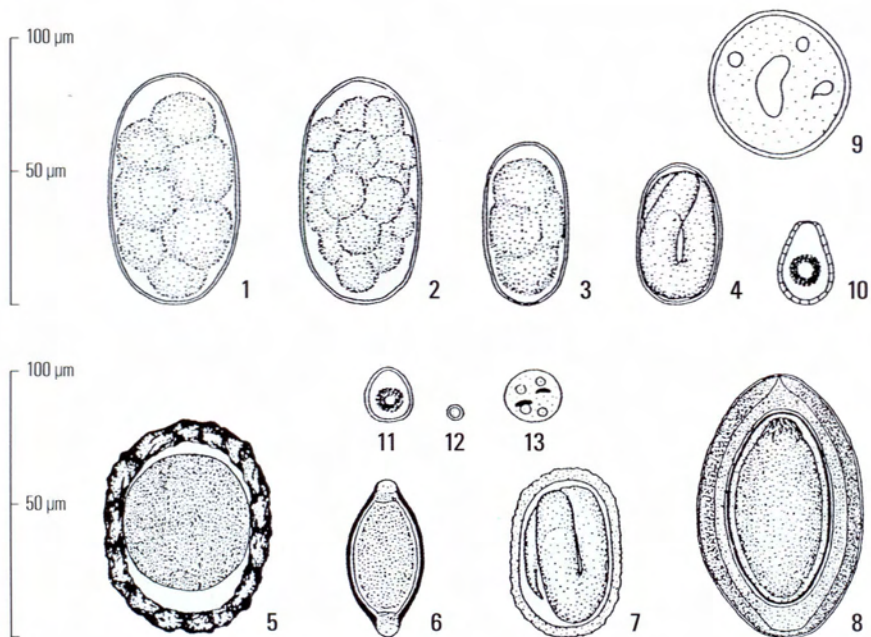
1. *Nematodirus*-pete; 2. *Paramphistomum*-pete; 3. *Fasciola hepatica*-pete; 4. *Bunostomum*-pete;
5. *Dicrocoelium dendriticum*-pete; 6. *Oesophagostomum*-pete; 7. *Trichostrongylida* típusú
pete; 8. *Strongyloides*-pete; 9. *Toxocara vitulorum*-pete; 10. *Trichuris*-pete; 11. *Capillaria*-pete;
12. *Moniezia expansa*-pete; 13. *Eimeria*-oocysta; 14. *Cryptosporidium parvum*-oocysta;
15. *Eimeria*-oocysta; 16. *Giardia*-cysta

1 *Dictyocaulus filaria*;
2 *Cystocaulus ocreatus*;
3 *Neostrongylus linearis*;
4 *Muellerius capillaris*;
5 *Protostrongylus rufescens*

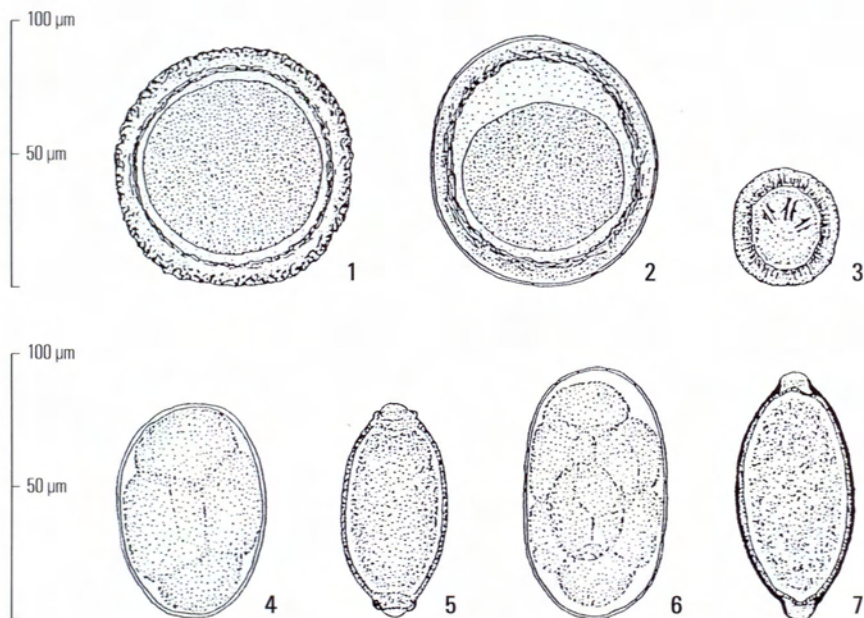
9.4. ábra.
Juhban előforduló
tüdőférgesek
1. stádiumú lárváinak
farki vége

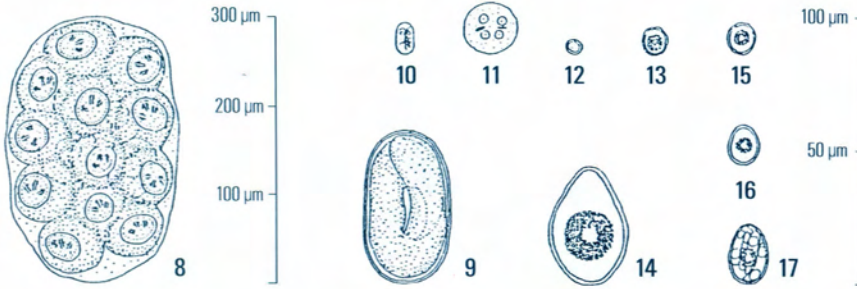
9.5. ábra.
Sertésbelsőrből
kimutatható gyako-
ribb parazitás
képletek

1. *Oesophagostomum*-pete; 2. *Hyostrongylus rubidus*-pete; 3. *Globocephalus*-pete; 4. *Strongyloides ransomi*-pete; 5. *Ascaris suum*-pete; 6. *Trichuris suis*-pete; 7. *Metastrongylus*-pete; 8. *Macracanthorhynchus hirudinaceus*-pete; 9. *Balantidium coli*-cysta; 10. *Eimeria*-pete; 11. *Isospora suis*-oocysta; 12. *Cryptosporidium parvum*-oocysta; 13. *Entamoeba*-cysta

9.6. ábra.
Kutya és macska
belsősről kimutat-
ható gyakoribb pa-
razitás képletek

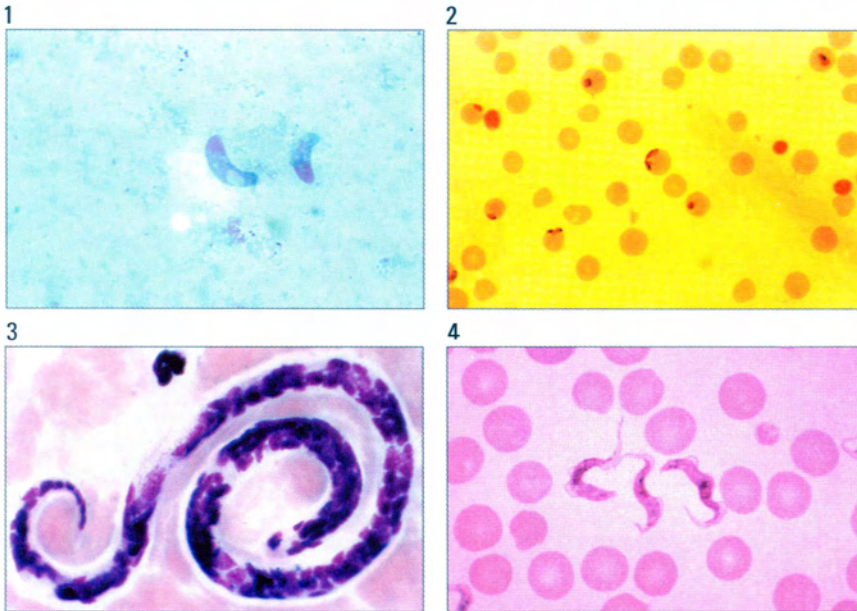

1. *Toxocara*-pete; 2. *Toxascaris leonina*-pete; 3. *Taenia* típusú pete (*Taenia* és *Echinococcus* fajok); 4. *Ancylostoma*-pete; 5. *Capillaria*-pete; 6. *Uncinaria stenocephala*-pete; 7. *Trichuris vulpis*-pete; 8. *Dipylidium*-kokon; 9. *Strongyloides stercoralis*-pete; 10. *Giardia*-cysta; 11. *Entamoeba*-cysta; 12. *Cryptosporidium parvum*-oocysta; 13. *Toxoplasma gondii*-oocysta; 14. *Iso-spora*-oocysta; 15. *Hammondia*-oocysta; 16. *Besnoitia*-oocysta; 17. *Sarcocystis*-sporocysta

1. *Angiostrongylus vasorum*;
2. *Aelurostrongylus abstrusus*;
3. *Crenosema vulpis*

9.7. ábra.
Kutyában és macskában előforduló gyakoribb tüdőférgek 1. stádiumú lárváinak farki vége

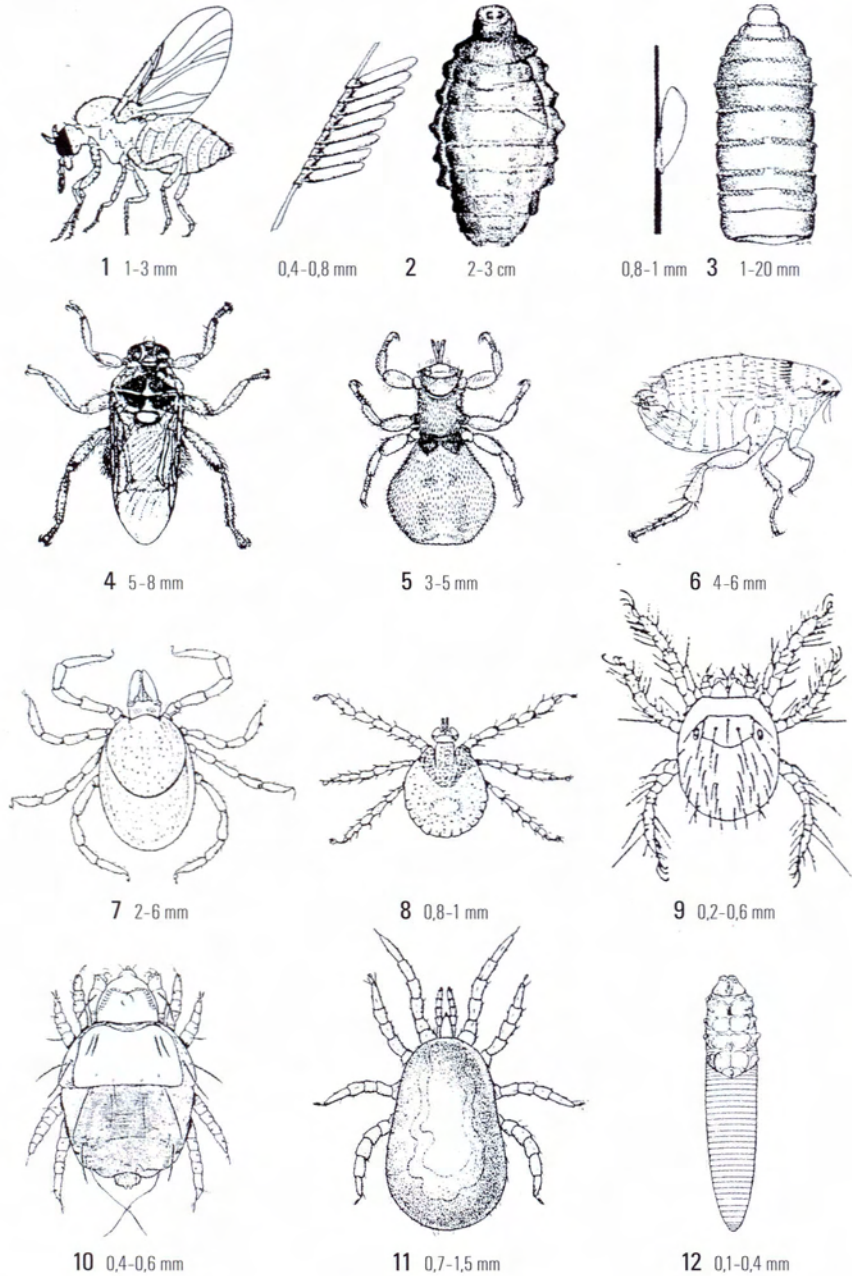

9.8. ábra.
A vérből kimutatható néhány élősködő

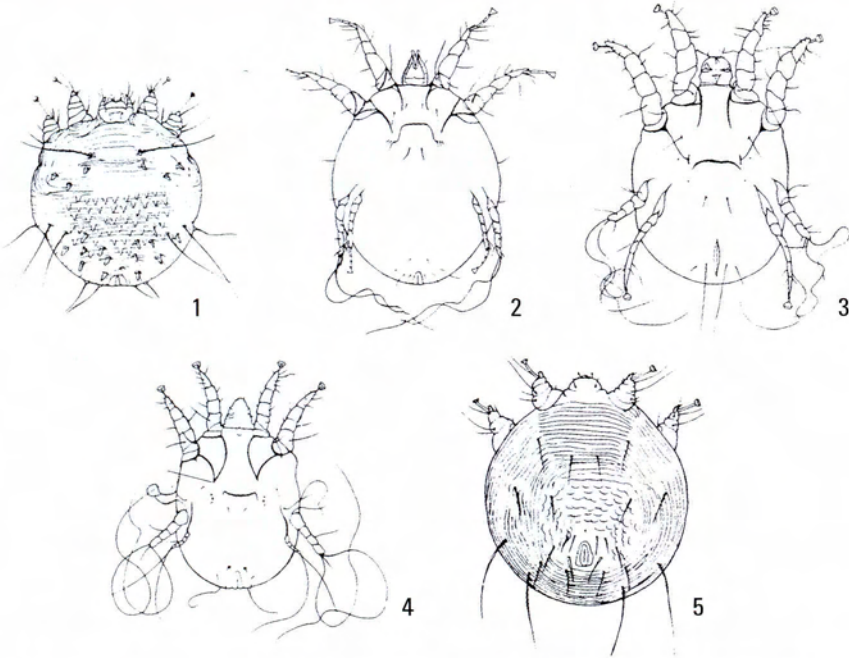
1. *Sarcocystis*-merozoita; 2. *Babesia divergens*; 3. *Dirofilaria*-mikrofilaria; 4. *Trypanosoma equiperdum*

9.9. ábra.

Az emlős háziállatok fontosabb külső élősködői (a rühatkákat és tetveket l. külön ábrán; a paraziták alatti számok azok méretét jelölik)

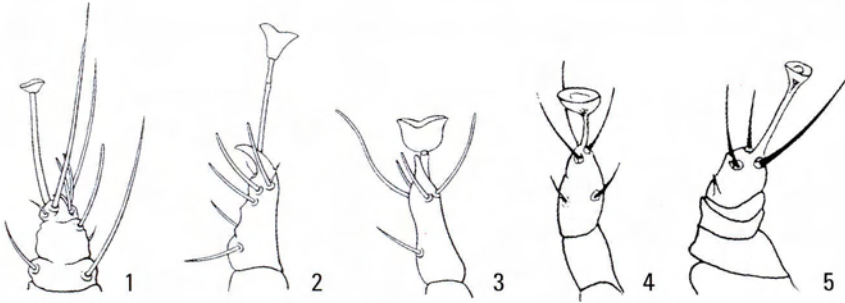

1. Púposzúnyog; 2. *Hypoderma*-peték és -lárva; 3. *Gasterophilus*-peték és -lárva; 4. *Hypobosca equina*; 5. *Melophagus ovinus*; 6. Bolha; 7. Kifejlett kullancs; 8. Kullancslárva; 9. *Neotrombicula autumnalis*; 10. *Cheyletiella parasitivorax*; 11. *Dermanyssus gallinae*; 12. *Demodex*-atka

9.10. ábra.
Emlős házi-
állatokon élősködő
rühatkafajok

1. *Sarcoptes*-atka; 2. *Psoroptes*-atka; 3. *Chorioptes*-atka; 4. *Otodectes*-atka; 5. *Notoedres*-atka

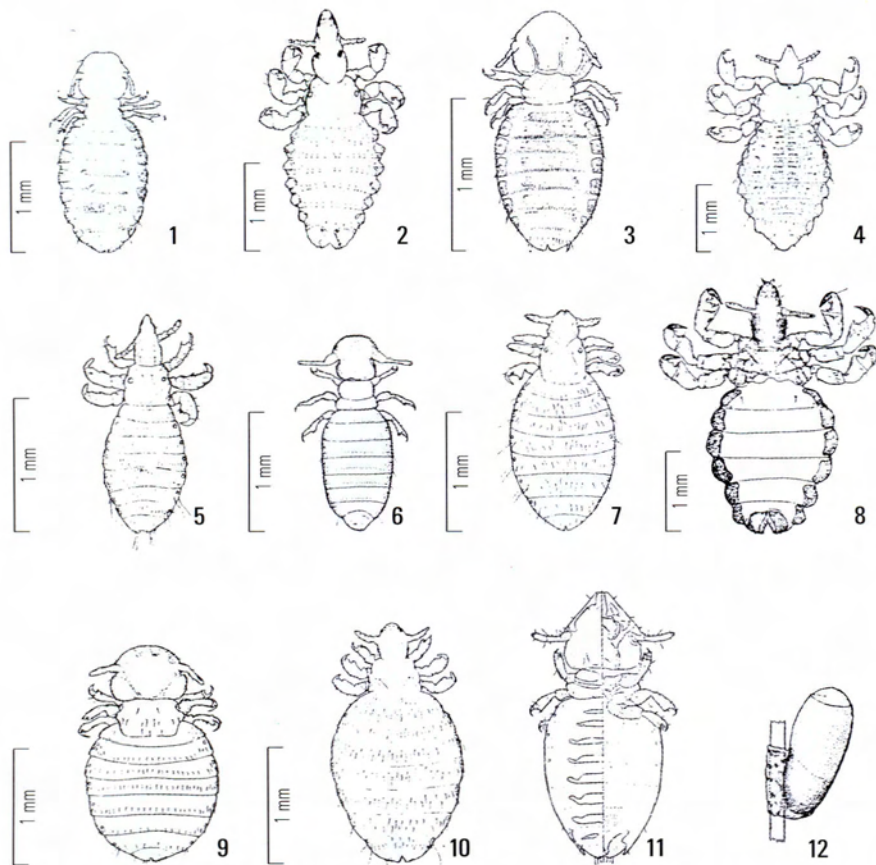
9.11. ábra.
Emlős házi-
állatokon élősködő
rühatkafajok
tarsusa az ambulacrummal

1. *Sarcoptes*-atka; 2. *Psoroptes*-atka; 3. *Chorioptes*-atka; 4. *Otodectes*-atka; 5. *Notoedres*-atka

9.12. ábra.

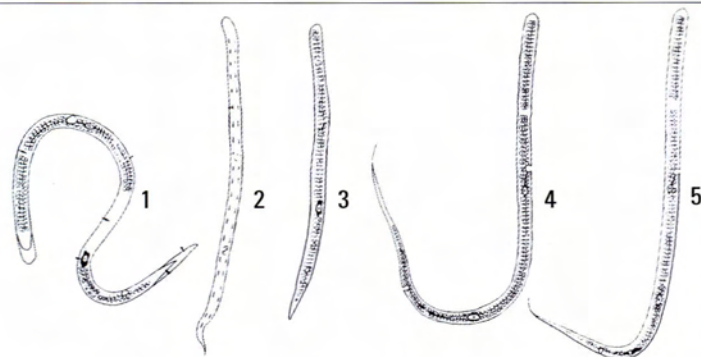
Az emlős háziállatok
fontosabb tetvei

Ló: 1. *Werneckiella equi*; 2. *Haematopinus asini*; Szarvasmarha: 3. *Bovicola bovis*; 4. *Haematopinus eurysternus*; 5. *Linognathus vituli*; Juh: 6. *Bovicola ovis*; 7. *Linognathus pedalis* Sertés: 8. *Haematopinus suis* Kutya: 9. *Trichodectes canis*, 10. *Linognathus setosus* Macska: 11. *Felicola subrostratus*; 12. Serke

9.13. ábra.

Lóból és kérődzők-
ből kimutatható
mikrofiláriák

1. *Setaria* faj; 2-3. *Parafilaria* faj; 4. *Onchocerca* faj; 5. *Elaeophora* faj